

"Kâinatın miftahı, anahtarı insanın elindedir. Âlemin kapıları açık ise de mânên kapalıdır. Cenâb-ı Hak bütün o kapıları ve kenz-i mahfîyi açan ene namında bir miftahı insanın eline vermiştir." izah eder misiniz?

"Kâinatın miftahı, anahtarı insanın elindedir. Âlemin kapıları açık ise de manen kapalıdır."

İnsan gözü bu âlemin maddesine nazar ederken, akli ondaki ince manalarla ilgilenir. O manaları anlaması, anahtarla bir defineyi açmaya benzetilmiş oluyor.

Âlemin kapıları herkese açıktır. Ancak, o kapılardan girip bu dünyadan istifade etmenin anahtarları en ileri manada insana verilmiştir. Diğer canlıların bu âlemlerle irtibatları çok sınırlıdır. Arının çiçeklerden bal toplaması özel bir ihsandır. Ama aynı arı, ne çiçeği tefekkür edebilir, ne toprağı, ne güneşi, ne de yapmış olduğı balı. Bu ise, sayılan şeylerin arıya manen kapalı olması demektir.

Bir fakültenin de kapıları maddî olarak herkese açıktır, ancak orada okumak için gerekli puan alınamamışsa, fakülte manen kapalı demektir.

Açık olarak duran bir kitap da, okuma bilmeyen kişi için manen kapalıdır.

Güneşin de kapısı açık. İlim ve teknikte belli bir seviyeye gelenler, ondan enerji elde edebiliyorlar. Bu ilme sahip olmayan kişiler için o kapı manen kapalıdır.

Keza, akarsulardan elektrik üretmenin kapısı da açık, bu iş için gerekli bilgisi ve imkânı olmayanlar için manen kapalı...

"Cenâb-ı Hak bütün o kapıları ve kenz-i mahfîyi açan "Ene" namında bir miftahı insanın eline vermiştir."

Ene, ben demektir. Burada "ene" kelimesi, insan mahiyetini, insan ruhunun sahip olduğı çok yönlü istidadı ve o istidattan doğan bütün kabiliyetleri birlikte ifade eder.

İnsan, kendisine verilen bu benlik sayesinde, kendi vücuduna takılan cihazlara, bir bakıma, sahip çıkarak “benim elim, benim gözüm, benim midem” diyebildiği gibi, “aklım, hafızam, hayal gücüm” de diyebilmektedir.

Üstat hazretleri Otuzuncu Sözde semaların, arzın ve dağların yüklenmekten çekindikleri emanetin bir yönünün de “ene” olduğunu ifade eder. Yani, insana verilen bu üstün ve çok yönlü istidat, çok önemli bir emanettir. Bunun yerinde kullanılmasıyla, insan ruhuna nice marifet pencereleri açıldığı gibi, aksi yönde kullanılmasından da bütün batıl itikatlar, dalaletler, şerler çıkmaktadır.

İnsanın kendi istidadına takılan anahtarlarla bu kâinattan maddî olarak en verimli şekilde istifade etmesi temel gaye değildir. Bunların asıl verilmiş gayesi, insanın bunları vâhid-i kıyasî olarak bilip, yani bir mukayese unsuru, bir tefekkür kapısı olarak değerlendirip Allah’ın isim ve sıfatlarını bilmesidir.

“Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.” ayet-i kerimesine “Beni tanısinlar diye yarattım.” manası verildiği göz önüne alındığında, insandaki bu istidadın, sadece bu âlemden istifade etmek için değil, esas olarak, İlahi marifette yol alması için verildiği daha net olarak anlaşılır.

Bu derste ve onun daha kapsamlı şekli olan Otuzuncu Söz’de insanın bu anahtarı nasıl kullanacağı öğretilmektedir. İşte her bir ismin gizli hazinesini açacak anahtarın “ene”de olması, insanın bu İlahi isimleri bilecek, tanıyacak bir istidada sahip bulunduğunu ifade etmektedir.

Misal olarak “kuvvetimiz” üzerinde duralım. Biz, bir kiloluk bir taşı kaldırdığımızda, “Ben şu taşı kaldırdım ve elimde tutuyorum.” diyoruz. Ve bu küçük kuvvetimizi vahid-i kıyasî olarak değerlendirip, “Ben kuvvetimle şu taşı kaldırıp, elimde tuttuğum gibi, Cenâb-ı Hak da, dünyanın tümünü ve diğer bütün gezegenleri beraber döndürüyor, yıldızları direksiz durduruyor.” hükmüne varabiliyoruz.

Güneş, bütün gezegenlerini etrafında kolayca döndürmesiyle Allah’ın kudretine ayna oluyor, isimlerini gösteriyor, kendine mahsus bir tarzda Rabbini tespih ediyor, ama “kudret nedir” bilemiyor. İnsanın yazdığı bir makalenin onun ilmine ayna olması, ama ilmin ne olduğunu bilmemesi gibi, o da “Kudret” kavramını idrak edemiyor. İşte bu istidat onda bulunmadığı içindir ki, Allah’ın kudret sıfatını bilme ve Allah’ı Kadir olarak tanıma emaneti ona yüklenmemiş.

Ama insan azıcık kuvvetiyle Allah’ın sonsuz kudretini bildiği gibi, cüz’i iradesiyle de O’nun küllî ve mutlak iradesini biliyor. Aynı şekilde, görme sıfatını bu manada değerlendirip Allah’ı Basîr bildiği gibi, işitmesiyle de Allah’ı Semi’ olarak tanıyabiliyor.

İkinci misal: Allah kerimdir, ikram sahibidir. Bütün canlı türleri bu dünya sofrasında Allah’ın ikram ettiği nimetlerle beslenmekte ve büyümektedirler. Ancak, bunlar içerisinde sadece insanda ikram manasını anlayacak anahtar mevcut. İnsan da bir

başkasına ikramda bulunur. İşte bu ikramını ölçü alarak, bedenindeki bütün organlardan ruhundaki bütün hissiyata, kendisini kuşatan ve hizmetine koşan bütün varlıklara kadar her şeyin ona İlahi bir ikram olduğunu anlar. Bunu başka hayvanlar anlamaz; meselâ, bir çayıra yayılmış yüzlerce hayvandan her biri kendi başına otlar, birinin diğerine ikramda bulunduğu görülmez. (Hayvanların, yavrularına gösterdikleri kısa süreli şefkat hissi özel bir durumdur. Yavru büyüyünce şefkat de kaybolur.)

Bir başka örnek: İnsan Ğaffar ismini bilecek bir yaratılıştadır. Zira kendine karşı işlenen bir suç affedebilmektedir. İşte bu affetme kabiliyeti, bir anahtar olur ve ona Ğaffar isminin kapısını açar, o İlahi ismi böylece bilir ve tanır.

Kenzin (hazine) çoğulu künuzdur (hazinelere). Künuz-u mahfiye, Allah'ın isimleri manasında kullanılmaktadır. Meselâ, bütün rızıklar Rezzak isminden geliyor; hazine Rezzak ismi. Bütün hayatlar Muhyi isminden geliyor; hazine Muhyi ismi.

Her isim bir hazine ve bunları anlayacak ölçüler de insanın istidadına takılmış.